

ADALETİN GÖZÜ KÖRDÜR!

Yüksek Mahkeme Yargıçlarını “Gözü Kapalı” (Veil of Ignorance) Kurayla Seçsek Olmaz mı?

Coşkun Can AKTAN¹

Prof.Dr.

Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

E-mail: ccan.aktan@deu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0003-4294-2314

Giriş

“Bugün hâlâ üniversite ve lise diploması olmadan da son derece iyi bir felsefeci, tarihçi, dilbilimci, hukukçu ya da her ne ise olunabileceğine inanırım.”²

Stefan Zweig

Oldukça radikal bir yazı başlığı olması dolayısıyla bu çalışmayı okuyacak akademisyen, hâkim, savcı, avukat ve tüm diğer tüm hukukçuların en azından yazıyı kaleme alan kişinin hukuk bilgisini küçümsememeleri temennisinde bulunarak yazıma başlamak istiyorum. Formel hukuk eğitime ve bu eğitim sonunda kazanılmış bir diplomaya sahip olmadığımndan resmi hüviyeti olan bir “hukukçu” değilim. Ancak yaklaşık 30 yıldan daha uzun bir zaman diliminde kurallar ve kurumlar (rules and institutions) üzerine çalışmalar yapan bir araştırmacıyım. İyi bir hukukçu olmak için formel hukuk eğitiminin ve pozitif hukuk alanındaki tecrübenin yeterli olmayacağına inanırım. Hukuk felsefesi, hukuk doktrini ve normatif hukuk alanında kendisini yetiştirmiş bir kişi hukuk fakültesi

* Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Sorumlu Yazar: ccan.aktan@deu.edu.tr

Atf (APA): Aktan, C. C., (2024), ADALETİN GÖZÜ KÖRDÜR! Yüksek Mahkeme Yargıçlarını “Gözü Kapalı” (Veil of Ignorance) Kurayla Seçsek Olmaz mı? Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 16 (1): 143-154.

² Zweig, S. 2019. Dünün Dünyası, (çev. G. Wilhelm), Ankara: İletişim. S. 106.

diplomasına sahip bir yargıçtan ya da avukattan çok daha derin bir hukuk bilgisine sahip olabilir.³

Adalet ve yargıda kura usulünün uygulanması konusunda tek bir makalenin dahi kaleme alınmamış olduğu bir ülkede yaşıyoruz. Bu bakımdan tüm eksikliklerine rağmen çalışmamızın bu ülkenin adalet ve yargı sisteminin iyileştirilmesine katkıları sağlayacağına gönülden inanıyorum.

Justitia ve Themis: Gözü Bağlı / Gözü Kapalı

“Themis tanrısal yasadır. (...) Bir elinde kılıç, diğer elinde terazi vardır ve gözleri kapalıdır. Themis’in Roma mitolojisindeki karşılığı Justitia’dır. Justitia’nın sol elindeki terazi adaleti ve bunun dengeli bir şekilde dağıtılmasını, sağ elindeki iki ucu keskin kılıç ise adaletin verdiği cezaların gücünü ve caydırıcılığını temsil etmektedir. Gözlerindeki bağ ise tarafsızlığı simgeler. ‘Adaletin gözü kördür’ sözünün buradan geldiği düşünülmektedir.”⁴

Franz Kafka

Roma mitolojisinde adalet tanrıçası Justitia gözleri bir göz bağı ile bağlanmış vaziyette resmedilir. Yunan mitolojisinde adalet ve düzen tanrıçası Themis ise gözleri kapalı dik bir duruş sergiler. Tarafsız, yansız ve bağımsız karar vermeyi sembollerle anlatan Justitia ve Themis bugün tüm dünyada adalet, yargı ve hukukun sembolü olarak kabul edilir.

Adalet ve yargıyı anlatmaya çalışan tüm alegorilerde kılıç, terazi ve göz bağı (ya da gözün kapalı olması) olmazsa olmaz unsurlar olarak dikkat çekicidir. Bu yazının konusu açısından ise göz bağıyla ya da gözlerin kapalı olarak adaletin dağıtılması adalet ve yargının “tarafsızlığını”, “yansızlığını” ve “bağımsız” karar vermeyi ifade etmesi açısından kıymete değerdir.

³ Nice kendi kendini yetiştirmiş olan bilim insanları, mimarlar, tarihçiler, edebiyatçılar, felsefeciler, sosyologlar, iktisatçılar ve hatta hukukçular vardır ki bu insanlar (bunlara “autodidacts”lar diyelim) resmi bir diplomaya sahip olanlardan çok daha kıymetli eserler bırakarak hayata veda etmişlerdir.

⁴ Kafka, K. 2021. Dava, (çev. G. Sert), İstanbul. T. İş Bankası Yayınları, s.139.

Görmezlik Perdesi / Bilgisizlik Perdesi (Veil of Ignorance)

*"Adalet ilkeleri bir bilgisizlik perdesinin ardında seçilmelidir."
"The principles of justice are chosen behind a veil of ignorance."*⁵
John Rawls

John Rawls hukuk teorisi ve hukuk felsefesinin anıtsal eserlerinden birisi olarak kabul edilen *Bir Adalet Teorisi* (A Theory of Justice) adlı kitabına "*adalet sosyal kurumların ilk erdemidir*" (*justice is the first virtue of social institutions*) ifadesi ile başlar. Rawls eğer gerçek bir adalet aranıyorsa hukuk kurallarının ya da normlarının hiçbir kimsenin gelecekte hangi konumda olacağını bilemeyeceği "*gözü kapalı*" bir pozisyonda oluşturulması gerektiğine inanır. Rawls'un hukuk felsefesinde "*orijinal konum*" (original position) adaletin temel ilkeleri hakkındaki muhakememizde benimsenecek olan adil ve tarafsız bir bakış açısı olacak şekilde tasarlanmıştır.⁶ Orijinal konumun Rawls'un ifadesiyle anlamı şudur: "*adalet ilkeleri bir bilgisizlik perdesinin ardında seçilmelidir.*"

Rawls'un "*bilgisizlik perdesi*" ya da "*cehalet örtüsü*" olarak ifade edilen görüşünü biz kendi değer yargılarımızı ve yorumlarımızı da ilave ederek şu şekilde açıklayabiliriz. Teorik olarak adil bir toplumsal düzen yaratılması için iyi eğitim görmüş ve en azından toplumsal algı açısından ahlaklı ve erdemli bireylerden oluşan bir üst epistokratik/etik kurul ileriki dönemlerde kendilerinin de konumlarını belirleyecek bir karar alma sürecine dâhil olduklarında adeta bir "*bilgisizlik perdesi*" gerisinde "*gözü kapalı*" olarak sosyal sözleşmenin ana ilkelerini ve hakların dağıtımına dair normları belirleyebilmek için çaba gösterebilirler. Bu epistokratik kurul üyeleri normal yurttaşlardan tamamen aynı konumda olacaklarından karar alırken kendi konumlarını iyileştirecek ya da kendi konumlarından daha kötü bir duruma düşmelerini sağlayacak bir kaygı taşımadan ideal bir ortamda karar alma sürecine dâhil olacaklardır. Bu kişilerin "*tarafsızlığı*" ve "*yansızlığı*" bireyler arasında adaletin sağlanması için yarar sağlayabilecek bir temel ilkedir. John Rawls, bu şekilde bir bakış açısıyla düşünürsek adaletin doğru bir şekilde tecelli edebileceğini savunmaktadır.

⁵ Rawls, J. 2009. "A Theory of Justice", MA: Boston. Harvard University Press.s.11.

⁶ Freeman, S. 2019. "Original Position", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2019 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/sum2019/entries/original-position/>.

Eşekarıları İğnelerini Kime Batıracaklarını Bilirlerse Adalet Olmaz!

“Olur şey değil! Ne korkunç bağlılıktır bu, Belli bir yere, şuna buna!”

“Hadi canım sende! Uşağısın sen Efendisiyim dediğin adamların.”⁷

Aristofanes

MÖ 446-386 yılları arasında yaşamış eski Yunan komedyacı yazarlarının en önemli temsilcilerinden biri olan Aristofanes (Aristophanes) *Eşek Arıları* (MÖ 422) adını verdiği hiciv ve yergi dolu eserinde Antik Atina'daki adalet ve yargı sistemini çok ağır bir dille eleştirir ve alay eder. Aristofanes eserinde yargı yetkisine sahip olan jüri üyelerini kocaman iğneleri olan eşek arılarına benzeterek bir analogi yapar.¹ O dönemde yargıçlık görevi için seçilen jüri üyeleri kararlarını balmumu tabletler üzerine sivri bir kalemle yazdıkları için Aristofanes, o kalemleri eşekarılarının iğnelere benzetir. Aristofanes'in komedyasında eşek arıları keyfi, ağır ve haksız cezalar veren, para karşılığında adaleti satan, tarafsız ve bağımsız olmayan liyakatsiz kişilerdir.

Eğer yargıçlar siyasi gücü elinde bulunduran yasama ve yürütme organı tarafından seçilir ve atanırsa onların doğru, adil, tarafsız, yansız ve bağımsız karar vermeleri mümkün olabilir mi? Normlar hiyerarşisinin en üzerinde anayasanın hükümlerini korumak, gözetmek ve uygulamakla görevli Anayasa Mahkemesi'nin başkan ve üyeleri siyasi gücü elinde bulunduran ve geniş yetkilerle donatılmış bir Cumhurbaşkanı ya da Başbakan tarafından atanırsa bu yüksek mahkemede yargıç olarak görev yapan üyeler yanlış kararlar alan ve uygulayan, anayasayı ve yasaları hiçe sayan ve çiğneyen yürütme organının başındaki lideri korkmadan yargılayabilir mi? Eşek arılarının iktidardaki kişileri muaf tutarak acı veren iğnelerini sadece ve sadece sıradan yurttaşlara ve siyasi iktidara muhalif olan kişilere batırması kabul edilebilir mi?

⁷ Aristofanes, 1966. *Eşek Arıları: Yargıçlar*, (çev. S. Eyüboğlu), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yüksek Mahkeme Yargıçlarını Kurayla Seçsek Olmaz mı?

“Çıldırдың mı? Kızdırmaya gelmez morukları.

Eşek arıları gibi saldırırlar adama.

Sipsivri şişleri var kıçlarında

Bağıra bağıra, hoplaya zıplaya

Üşüşür üstüne sokarlar seni.”⁸

Aristophanes

Toplumsal düzenin tesis edilmesi, adalet ve hakkaniyetin korunması için beççilik yapacak olan yargıçlar acaba hangi usul ve yöntemle seçilmelidir? Acaba iğneleri yansız ve tarafsız kullanmaları için eşek arılarını ehlileştirerek, onları yine iğneleri olan bal arılarına dönüştürmek mümkün olabilir mi?

Eğer Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimi sadece devlet başkanı ya da cumhurbaşkanı'nın takdirine bırakılmışsa bu sistemin adı “otokrasi”dir. Otokrasi nihayetinde bir tek kişinin keyfi güç ve yetki kullanımına izin veren otoriter ve totaliter bir rejim anlamına gelir. Bir tek kişi millet iradesini temsil eden meşru güç ve yetki makamı olarak kabul edilerek ona anayasal demokrasinin koruyucusu olan Anayasa Mahkemesi üyelerini seçme ve atama yetkisi devredilebilir mi?

Eğer Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimi tüm yargı organlarındaki ya da yüksek mahkemelerdeki hâkimlerin seçimine bırakılmışsa bu sistemin adı “demokrasi” ya da “demokratik seçim”dir. Demokrasinin en önemli eksikliği “irrasyonallite”dir. İlave olarak demokrasilerde taraf tutma, ittifak (log-rolling), hizipleşme, ideolojik bağlılıklar, partizan eğilimler ve saire her zaman sözkonusu olabilir. Eğer Anayasa Mahkemesi ve diğer yüksek mahkemelere üye seçimi tamamen hâkimlere bırakılırsa bu kulağa oldukça hoş gelen “demokrasi” uygulaması pratikte genel milletvekilleri seçimleri ve yerel seçimlerdeki partizan ve hizipleşme eğilimlerine benzer sonuçlar ortaya çıkarır. Yargıçlar ideolojik saplantıları, partizan bağlantıları vs. çerçevesinde hareket ederek yargı sistemini yozlaştırabilirler.

Eğer Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimi yasama organına bırakılırsa orada da kaçınılmaz olarak yargının siyasallaşma tehlikesi ortaya çıkabilir. Yüksek mahkemelerde görev yapacak olan hâkimlerin seçilmesi ve atanmasının çift meclise

⁸ Aristofanes, 1966. Eşek Arıları: Yargıçlar, (çev. S. Eyüboğlu), İstanbul: Remzi Kitabevi. s.25.

birakılması veya yasama ve yürütme organı arasında paylaştırılması da yargıda bağımsızlık ve tarafsızlık ve aynı zamanda yargıda liyakat ilkelerini zedeleyebilir.

Oysa kura ile rastgele seçim usulünde her yargıç “*the veil of ignorance*” ilkesine bağlı kalınarak önceden belirlenmiş nesnel yeterlilik ölçütlerine (epistemik, aksiyolojik ve meritokratik kıstaslar) uygun bir kimliğe sahipse yüksek mahkemelere üye olmak için aday olabilir ve adaylık havuzunda yer almak için başvuruda bulunabilir. Kişisel yeterlilikler, sosyal ve iletişim yeterlilikleri, profesyonel yeterlilikler, dürüstlük ve etik değerlere bağlılık vs. kısmen ölçülebilir değerlere dönüştürülebilir. Bir başka ifadeyle “*yeterlilik belgesi*” ya da “*yeterlilik sertifikası*” olan adaylar liyakat havuzuna başvurma hakkına sahip olurlar. Altını önemle çizerek belirtelim ki, sadece bir kısa paragrafta özetlediğimiz kura usulünün önyargılardan uzak bir şekilde ele alınması ve değerlendirilmesi gerekir.

Antik Atina’da Kurayla Rastgele Seçim Usulü Uygulaması

*“Yargıç çektiği palamutu hademeye göstererek parmaklıktan içeri girer. Hademe her yargıca çektiği palamutun üzerindeki harfin bildirdiği mahkemenin boyasında boyanmış bir sopa verir. Bu, yargıcın kurada kendisine çıkan mahkemeden başka bir mahkemeye girmemesi içindir. Başka bir mahkemeye girerse bu sopasının boyasından anlaşılır. Her mahkemenin giriş kapısının söğö başlığı başka bir renge boyanmıştır.”*⁹

Aristoteles

2500 yıl öncesinde Antik Atina’da ve daha sonra Roma, Venedik ve Florensa Cumhuriyetleri’nde adalet ve yargı hizmetlerinde hâkimlerin ve jüri üyelerinin seçiminde kura ile rastgele seçim sisteminin (“*sortisyon*”) uygulandığını biliyoruz. Antik Yunan, Roma ve Venedik Cumhuriyetleri’nde belirli bir kamusal göreve ya da makama seçilen kişi o görevde/makamda ancak belirli bir süre kalabilirdi. Görev süresinin sınırlı olması ve aynı makamda görev değişimi anlamına gelen bu uygulama günümüzde “*rotasyon*” olarak adlandırılmaktadır. Sortisyon ve rotasyon sistemlerinin uygulanmasının ana gayesi kamu görevlilerinin bir makamda uzun süre kalarak güç ve yetkilerini istismar etmelerinin engellenmesi; aynı zamanda kayırma ve kollama yerine her vatandaşın kamusal makamlarda bulunabilmesine imkân sağlanmasıdır.¹⁰

⁹ Aristoteles, 2020. Atinalıların Devleti, (A. Çokona), İstanbul: T. İş bankası Yayını.s.79.

¹⁰ Bkz. Aktan, C.C. 2022. “Adalet Ve Yargıda Liyakat Ve Bağımsızlık İçin Episto-Kleros Sistemi: Yüksek Mahkemelerde Başkan ve Üyelerin Görevlendirilmesinde Kura İle Rastgele Seçim

MÖ 6. yüzyılda antik Atina’da en yüksek mahkeme, yeminli yargıçların (*heliast* ya da *dikastes*) davalara baktığı *heliaia* idi. 5. yüzyıldan itibaren bu yargı organı *dikasteria* olarak varlığını sürdürmüştür. Dikasteria yargıçları, Kleistenes’in oluşturduğu her 10 kabileden 600 kişi olacak şekilde, gönüllü olarak görev almak isteyen 30 yaş ve üstü erkek vatandaşlar arasından, yılda bir defa kura ile seçilirdi. Mahkemeleri doldurmak için rastgele kura yöntemi kullanılması seçim prosedürlerini zaman içinde daha sofistike bir hale getirmiştir. İlk aşamada adayların isimlerini yıllık hazırlanan mahkeme listelerine yazdırmaları gerekiyordu ki bu listeler 5. yüzyılda 6000 kişi ile sınırlıydı. Davaların görüldüğü günlerde de adaylar mahkemenin önüne giderler ve yine kuraya katılarak o gün yapılacak duruşmada yargıçlık yapıp yapamayacaklarını öğrenirlerdi. Atinalılar, sortisyonun hızlı ve fiilen güvenilir sonuçlar vermesini kolaylaştırmak adına, her bir vatandaşın isimlerinin yazılı olduğu taştan plakaları (*pinakia*) siyah ve beyaz renkte topların rastgele seçtiği veya reddettiği bir sistemle çalışan *klēroteria* adlı makineler ve *pinakion* adı verilen bronz jetonlar geliştirmişlerdi. Kleroterion, Antik Atina’da Boule, birçok devlet dairesi, nomothetai ve mahkeme jürilerine temsilci olarak vatandaşları seçmek için kullanılan bir randomizasyon cihazıydı. Vatandaşların tabletlerdeki isimleri kleroterion cihazındaki yuvalara yerleştirildi. Yukarıdan aşağıya bırakılan toplar sayesinde vatandaşlar tesadüfen seçilmiş olurdu.¹¹

Antik Atina’da yargı sisteminde uygulanan kleroterion sisteminin kurgusunu ve işleyişini kısaca şu şekilde özetleyebiliriz. Seçim yapılacak gün jüri adayı kuradan sorumlu olan ve *kleroterion*’un başında bekleyen yargıçın karşısına çıkar. Kleroterion’un önünde her on kabile için on ayrı sepet bulunur. Jüri adayı, mensubu olduğu kabilenin ismi yazılı olan sepete *pinakion*’u koyar. Yargıç her sepetteki *pinakialar*’ı alır ve birinci kabileden başlayarak sırasıyla hepsini *kleroterion*’daki deliklere dikey biçimde yerleştirir. Makinanın yan kısmında ise, en tepesinde bir huni ve en alt kısmında bir kol bulunan derin bronz bir boru vardır. Yargıç huninin içine beyaz ve siyah renklerde misketler koyar ve bunlar borudan aşağı doğru inerek rastgele dizilirler. Aşağıdaki kolun döndürülmesiyle tek bir misket düşer. Eğer misket beyaz renkte ise, *pinakiaları* ilk yatay sırada dizili olan on vatandaş (her kabileden bir kişi yapıyor) o gün jüri üyesi olarak meclise ve mahkemelere giderler.

Usulünün Uygulanması Önerisi”, içinde: C.C.Aktan ve A.Ekinci, Lex Rex, Ankara: Seçkin Yayınları.

¹¹ Kleroterion uygulaması konusunda bkz. Aktan, C. C., & Yay, S. 2021. “Kleroterion: Antik Yunan’da Kayırmacılık ve Kollamacılığı Önlemeye Yönelik Bir Sortisyon-Rotasyon Uygulaması”, Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 13(1), 1-19.

Eğer misket siyah renkte ise *pinakiaları* o sırada dizili olanlar o gün için mecliste veya mahkemelerde görev alamazlar. Bu prosedür meclis ve mahkemeler tamamen dolana, yani her beyaz misket ile her kabileden on jüri üyesi seçilene kadar devam eder.¹²

Sonsöz

“(...) seçim görevi askerlik görevi gibi özel yetenekler isteyen yerlere, kura ise, yargı görevi gibi yalnız sağduyuya, doğruluğa ve dürüstlüğe bağlı yerlere adam bulmak bakımından elverişlidir.”¹³

Jean-Jacques Rousseau

Ana meselemiz adalet ve yargı sistemini siyasi iktidarın baskı ve müdahalelerinden koruyacak tarafsız ve bağımsız bir hukuk düzeni tesis etmek değil midir? İlgilendiğimiz ve cevap aradığımız husus mesleğine her yönüyle layık olan bilgi, maharet, kifayet, ehliyet, yetenek sahibi hukukçuları hâkimlik mesleğine seçmek ve atamak değil midir?

Hiçbir devlet ya da hükümet başkanı irrasyonel millet iradesini kutsayarak ve yücelterek Anayasa Mahkemesi ya da diğer yüksek mahkemelere başkan ve üyeler seçme hakkının meşru makamı ya da temsilcisi olduğunu söyleyemez. Aynı şekilde ne yasama organı ne de yürütme organı meşruiyet iddiasında bulunarak ve konuyu millet iradesine bağlayarak Anayasa Mahkemesi'ne üye atama hakkına sahip olamaz ve olmamalıdır.

Anayasa Mahkemesi gibi bir kurumun üyelerinin seçiminin bir tek kişinin keyfiyetine bırakılmayacağını doğruluğunu her kıymetli akıl ve mantık fazla zorlanmadan kabul edebilir.

Peki, yüksek mahkemelere üye atama yetkisi yasama organı ya da yürütme organına bırakılabilir mi, ya da bu yetki bu iki kurum arasında paylaştırılabilir mi? Kanaatimce ne parlamento ne de yürütme organı yüksek mahkemelerin tek bir üyesinin bile atanmasında söz ve yetki sahibi olmamalıdır.

¹² Bkz. Aktan, C. C. & Fettahoğlu-Hallier, M. 2021. “Devlet İdaresinde Temsilcilerin ve Yöneticilerin Seçilmesi ve/veya Atanmasında Kura Sistemi (Rastgele Seçim): Antik Atina Tecrübesi”. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 13 (1).

¹³ Rousseau, J. J. 1999. Toplum Sözleşmesi Ya da Siyasal Tüze Üzerine, 2. Baskı, (çev: A. Erenuluğ). İstanbul: Öteki Yayınevi.s.106.

Geriye kimi ülkelerde uygulama alanı bulmuş olan bir başka yöntem kalmaktadır: Yüksek mahkemelere üye atama yetkisini yasama ve yürütme organı dışında “*müstakil*” bir kuruma bırakmak. Bu usul de bize göre doğru bir yöntem değildir. Hâkimler Yüksek Divanı, Yargıçlar Konseyi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ya da başka bir adla anayasal bir kurul oluşturmak ve bu kurula, konseye ya da divana yüksek mahkemelere üye seçme ya da atama yetkisini vermek yargı bağımsızlığına ve yargıda liyakat ilkelerinin gerçekleşmesine hizmet etmez. Yüksek mahkemelere liyakat sahibi hâkimler ararken bu defa bu kurul ya da divana üye ataması meselesi ile problem ikiye katlanmış olur.

Anayasa Mahkemesi başta olmak üzere tüm yüksek mahkemelere üye atamasında kura yönteminin uygulanmasının doğru olduğuna inanıyorum. Kura usulü yargı bağımsızlığı ve yargıda liyakat ilkesini gerçekleştirmenin en uygun yöntemidir.

Kura ile rastgele seçim usulünün (sortisyon) başarısı için bu usulün iki tamamlayıcı ilke ile birlikte dizayn edilmesi gerekir. Birincisi, epistokrazi/meritokrazi ilkesidir. Bir yüksek mahkemede yargıç olarak görev yapabilmek için “*bilmezlik perdesi*”nin (veil of ignorance) gerisinde belirlenecek olan objektif ve ölçülebilir yüksek liyakat ilkelerine haiz olmak gerekir. Yüksek liyakat yüksek mahkeme yargıç olmanın ön koşuludur.

Kura ile rastgele seçim usulünün (sortisyon) ikinci tamamlayıcı ilkesi ise rotasyondur. Rotasyon (rotation) bir yüksek mahkeme yargıcının aynı makamda belirli bir süre görev yapma güvencesi ve aynı zamanda yargıcın kura ile seçildiği makamda daimi ya da çok uzun süre kalmayarak gücünü istismar etmesinin engellenmesi için önem taşıyan bir ilkedir.

Sonsöz olarak şunları söyleyerek çalışmamızı sona erdirelim. Adaletin ve o adaleti dağıtacak olan Themis’lerin ve Justitia’ların gözü kör olsun! Kulağı da sağır olsun! Adaletin gözü kör olsun ki, hiç kimseye ayrıcalık yapmasın, siyasetin etkisinde ve baskısında kalmayarak tarafsız ve yansız karar versin. Adaletin gözü bağlı olsun ki, renk ayrımı yapmasın. Adaletin kulağı sağır olsun ki, yargı üzerinde hâkimiyet sağlamaya yönelik mesajlar veren iyiliksever despotun sözlerini duymasın!

Gözü kör, kulağı sağır, ayağı topal adalet, adalet midir? Elbette değildir! Adalet zalimlerin zulmünü; mazlumların ve masumların ise maruz kaldıkları haksızlıkları görmeli, adalet diye haykıran insanların seslerini duymalıdır. Bunun olabilmesi için adaletin herşeyden önce siyasetten bağımsız ve tarafsız olması gerekir. “Adalet

Tanrıçası”nın elinde tuttuğu kılıcın siyasi otoritenin elinde olmaması; kılıcın hukuka ve adalete boyun eğmesi gereklidir. Adaletin adalet olması için yüreğinde ahlak ve vicdan yasaları olan bilgi ve erdem ile yoğrulmuş yargıçlar olmalıdır. Gözü kapalı ya da gözbağı ile bağlı yargıçların gözlerinin açılmaması için anayasanın “bağlayıcılık” kuralı asla ve asla gözardı edilmemelidir! Kendi gözbağını açarak taraflı davranmak isteyen yargıçları anayasanın zincirlerine sıkı sıkıya bağlamadan adalet adalet olmaz, adalet yerini bulmaz!

Ben diyorum ki, adaletin gözü kör olsun!
Ben diyorum ki, yargıçların kulakları balmumu ile tıkalı olsun!
Ben diyorum ki, yargıçların seçimi ve atanması “kura usulü” adı verilen kalın bir iple anayasaya sıkı sıkıya bağlı olsun...

Gözleri kör olan o bilge adamın *Odesa* destanında yazdıkları anayasamızın temeli olsun...¹⁴

Adaletin ve yargıçların gözleri Homeros’unki gibi gibi kör olsun!

Adalet, hakkaniyet, merhamet için adaletin ve yargıçların gözleri Horus’un gözleri gibi daima açık olsun!

İyiliksever despot ve onun uşakları olan Seth’ler Horus’un gözünü oymaya çalışabilirler; o yüzden, nasıl ki Horus gözünü babası Osiris’e teslim etmişse ben de diyorum ki, hukukun bekçisi olan hukukçular da gözlerini anayasanın tarafsız ve bağımsız gücüne teslim etsinler... Gözlerini anayasal bağlılık ilkesinin korunması için dört açsınlar...

*Durma orada yürü, arkadaşlarının da tıka kulaklarını,
tatlı balmumuyla tıka ki, onların sesini dinlemesinler,
istersen dinle sen, ama bağlasınlar ayakta seni,
hızlı geminin içinde iplerle bağlasınlar
kollarından bacaklarından orta direğe,
ondan sonra dinle Sirenleri doya doya.
Ama dostlarına yalvarır da, dersin ki ne olur iplerimi çözün,
bağlasınlar onlar senin bağlarını bir kat daha sıkı.
Odysseia (Homeros)*

¹⁴ Bkz. Aktan, C.C. 2022. Anayasal Destan. ResearchGate Preprint.
https://www.researchgate.net/publication/360795990_Anayasal_Destan

**EK- KURA İLE RASTGELE SEÇİM USULÜ (SORTİSYON):
BİBLİYOGRAFYA**

(Hukuk Sisteminde, Adalet ve Yargı Kurumlarında Kura Usulü Uygulaması
Konusunda Başlıca Kitap ve Makaleler)

Abramson J. (2000). *We, the Jury: The Jury System And The İdeal Of Democracy*. Harvard University Press.

Bishop J. D. (1970). "The Cleroterium". *Journal of Hellenic Studies*, 90, 1–14.

Bunting W. (2006). "Election-by-lot as a Judicial Selection Mechanism". *NYU Journal of Law & Liberty*, 2, 166–207.

Dow S. (1939). "Aristotle, the Kleroteria, And The Courts". *Harvard Studies in Classical Philology*, 50, 1–34.

Duxbury N. (1999). *Random Justice: On Lotteries And Legal Decon-making*. Clarendon Press.

Elster J. (1988). "Custody by The Toss Of A Coin?" *Social Science Information*, 27, 517–535.

Fukurai H., Butler E. W., Krooth R. (1991a). "Cross-Sectional Jury Representation Or Systematic Jury Representation? Simple Random And Cluster Sampling Strategies İn Jury Selection". *Journal of Criminal Justice*, 19, 31–48.

Fukurai H., Butler E. W., Krooth R. (1991b). "Where Did Black Jurors Go? A Theoretical Synthesis Of Racial Disenfranchisement in The Jury System And Jury Selection". *Journal of Black Studies*, 22, 196–215.

Goodwin B. (1992). *Justice by Lottery*. Harvester Wheatsheaf.

Hansen M. H. (1999). *The Athenian Democracy İn The Age Of Demosthenes: Structure, Principles, And Ideology* (Crook J. A., Trans.). University of Oklahoma Press.

Headlam J. W. (1933). *Election by lot at Athens*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hofstee W. K. B. (1990). "Allocation By Lot: A Conceptual And Empirical Analysis". *Social Science Information*, 29, 745–763.

Lieberman J. D., Sales B. D. (2007). *Scientific Jury Selection*. Washington: American Psychological Association Press.

Martin B. (1990). *Democracy Without Elections*. *Social Alternatives*, 8, 13–18.

Mulgan R. G. (1984). "Lot as a Democratic Device Of Selection". *The Review of Politics*, 46, 539–560.

Pound R. (1908). "Mechanical Jurisprudence". *Columbia Law Review*, 8, 605–623.

Sintomer Y. (2010a). "Random Selection And Deliberative Democracy". In: Delannoi G., Dowlen O. (Eds.), *Sortition: Theory and Practice* (pp. 31–51). Imprint Academic.

Sintomer Y. (2010b). "Random Selection, Republican Self-Government, And Deliberative Democracy". *Constellations*, 17, 472–487.

Stone P. (2011). *The Luck Of The Draw: The Role Of Lotteries in Decision Making*. London:: Oxford University Press.

Stone P. (2016). "Sortition, Voting, And Democratic Equality". *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 19, 339–356.

van Reybrouck D. (2016). *Against Elections: The Case For Democracy*. (translated by L. Waters), London: The Bodley Head.